

Babadağ (Fethiye) Çevresinde Doğal Ortam ve İnsan İlişkileri

Süleyman TOMBAK¹, Lütfi ÖZAV²

1 stombak48@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-2638-9240>

2 Uşak Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, lutfi.ozav@usak.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-4887-0948>

*Sorumlu iletişim yazarı stombak48@gmail.com

Özet

Babadağ, Güneybatı Anadolu'da Muğla ilinin Fethiye ve Seydikemer ilçeleri sınırları içerisinde, Fethiye ilçesinin güneydoğusunda, Seydikemer ilçesinin ise güneybatısında yer almaktadır. 1969 m rakımı ile Fethiye'nin en yüksek dağıdır. Yamaç paraşütü için dünyadaki en elverişli alanlardan biri olan Babadağ'ın kuzeyinde Çamköy ve Karaçulha, doğusunda Alaçat, Girmeler ve Güneşli, güneyinde Akdeniz, batısında ise Ölüdeniz ve Kayaköy bulunmaktadır. Babadağ kuzeyinde Mendos (Arı) Dağı, Nohutlu Tepe, Halilbaba Tepe, Yarış Tepe, Pervane Tepe, güneydoğusunda Aksivri Tepe, güneyinde Akovacık Tepe, batısında ise Geymene Dağı, Karumca Dağı, Zeytin Dağı, Küllüsarnıç Tepesi ve Kayaköy Polyesi bulunmaktadır. Babadağ Fethiye'nin en yüksek dağıdır ve KB-GD yönünde uzanmaktadır. Babadağ'ın zirve noktasının Fethiye merkezine uzaklığı yaklaşık 26 km'dir. Babadağ çevresi, çok farklı litolojiler ve karmaşık bir yapı üzerinde gelişmiş, oldukça engebeli dağlık bir alan ve hemen gerisindeki bir ova ünitesinden müteşekkil bir sahadır. Böyle bir alan üzerindeki yapıyı etkileyen şekillendirici etken ve süreçler ile etkileme oranları ve sürelerinin ortak sonucu olarak birbirlerinden az çok farklı morfolojik bölümler oluşturmuştur. Babadağ çevresinde yükselti, bakı, eğim ve drenaj özellikleri farklı doğal ortamların meydana gelmesini sağlamıştır. Babadağ çevresinde yer şekilleri; ulaşımı, yerleşmeyi, nüfusu, tarımı ve diğer tüm sosyal ve iktisadi faaliyetlerin yapısını belirleyen esas faktördür. Fethiye ovası tabanından hemen 2000 m civarına ulaşan yükselti ulaşımı sınırlayan en önemli özelliktir. Bu özellik o kadar belirgindir ki Fethiye'den kuş uçuşu 2-3 km'lik mesafede yer alan Babadağ'ına ulaşım ancak 26 km'lik bir yoldan mümkün olmaktadır. Babadağ'ın yüksek ve sarp bir topoğrafyaya sahip olmasından dolayı karayolları gelişmemiştir. Ölüdeniz, Kayaköy, Faralya, Asarcık, Gökben, Esenköy, Gemiler, Hisarönü çevresinde kara yolu yoğun olarak kullanılır. Burada yolların düzenli olmasında ve gelişmiş olmasında ana faktör nüfusun fazla olması ve turizm varlığıdır. Faralya, Ölüdeniz, Gemiler, Kayaköy, Asarcık, Domuz Ovası etrafında falezli kıyı tipinin varlığı, Sarp ve yüksek topoğrafya kara yollarının yapımını güçleştirdiği gibi yol yapım masrafların da artmasına neden olmaktadır. Yapılan çok eğimli ve virajlı dar yollar, Babadağ ve yakın çevresindeki yerleşmelere ulaşmayı zorlaştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Babadağ, Fethiye, Doğal Ortam, Fethiye iklim, Coğrafya

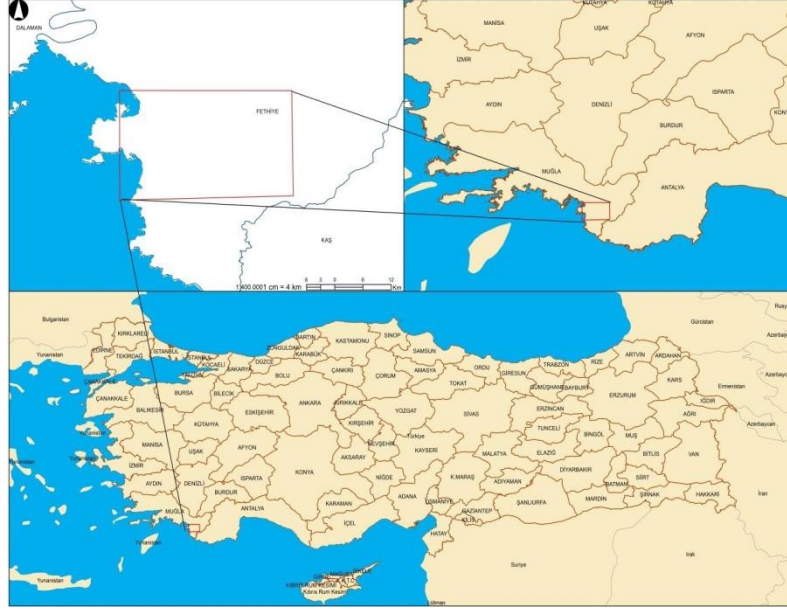
Natural Environment and Human Relations around Babadağ (Fethiye)

Babadağ is located in the Fethiye and Seydikemer districts of Muğla province in southwestern Anatolia. It is insoutheast of Fethiye districts and southwest of Seydikemer district. It is the highest mountain of Fethiye with an altisude of 1969 meters. It is one ofthe most convenient places in the world for paragliding. Babadağ in North of Karaçulha and Karaçulha east of Alaçat, Girmeler and Güneşli South of the Mediterranean, West of the Ölüdeniz and Kayaköy, is located. In North of Babadağ, there are Mendos Mountain, Nohutlu hill, Halilbba hill, Yarıştepe hill and Pervane hill. Babadağ is located in the southeast of Aksivri hill, in the southof Akovacık hill, in the West of Geymene mountain, Kurumca mountain, Zeytin mountain, Küllü sarnıç hill and in the Kayaköy. Babadağ is the highest mountain of the Fethiye. It lies in nortwest – southeast direction. The Babadağ mass is a site of very different lithologies and complex structure, consisting of a rather uneven mountain area and a plain unit just behind it. Morphological sections formed as a result of shaping agents and processes affecting the structure on such an area and as a result of their effects rates and duration. In the vicinity of Babadağ, elevation, view, slope and drainage characteristics have resulted in different natural environments. The landforms around Babadağ are the main factors determining the structure of transportation, settlement, population, agriculture and all other social and economic activities. The high altitude reaching almost 2000 meters from the Fethiye plain is the most important feature that limits transportation. This feature is so evident that the bird's flight from the Fethiye is only 2-3 kilometers away and access to the Babadağ is only possible by a 26 kilometer road. Because of high and steep topography, land transportation has not developed at Babadağ, Ölüdeniz, Faralya, Asarcık, Gökben, Esenköy, Gemiler and around the Hisarönü highway transportation is used extensively.

Key words: Babadağ, Fethiye, Natural Environment, Fethiye Climate, Geography.

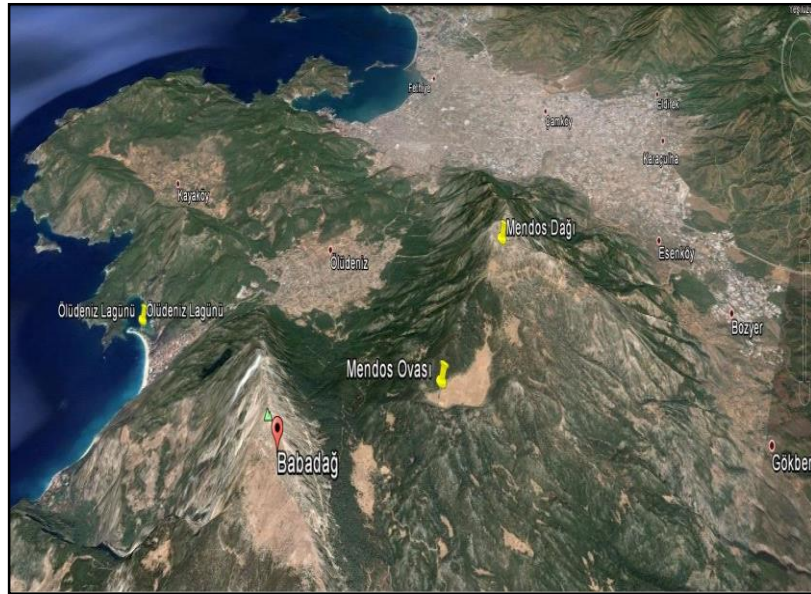
1 Giriş

İnsanlar, yaşadığı doğal ortama uyum sağlayabildiği sürece varlığını sürdürebilmektedir. Doğal yaşam üzerinde yeryüzü şekillerinin de etkisi fazladır ve bu uyum sürecinde yeryüzü şekilleri önemli bir etlendirdir. Bu çalışmada Toros Dağlarının batısında bulunan Babadağ üzerindeki karstik şekiller ve bu şekillerin insanlar üzerindeki etkileri ele alınmıştır.

Şekil 1. Babadağ çevresinin lokasyon haritası

Babadağ çevresi, Güneybatı Anadolu'da Muğla ilinin Fethiye ve Seydikemer ilçeleri sınırları içerisinde, Fethiye ilçesinin güneydoğusunda, Seydikemer ilçesinin ise güneybatısında yer almaktadır (Şekil 1). 1969 m rakımı ile Fethiye'nin en yüksek dağıdır. Babadağ'ın kuzeyinde Çamköy ve Karaçulha, doğusunda Alaçat, Girmeler ve Güneşli, güneyinde Akdeniz, batısında ise Ölüdeniz ve Kayaköy bulunmaktadır. Babadağ kuzeyinde Mendos (Arı) Dağı, Nohutlu Tepe, Halilbaba Tepe, Yarış Tepe, Pervane Tepe, güneydoğusunda Aksivri Tepe, güneyinde Akovacık Tepe, batısında ise Geymene Dağı, Karumca Dağı, Zeytin Dağı, Küllüsarncık Tepesi ve Kayaköy Polyesi bulunmaktadır (Şekil 2). Babadağ Fethiye'nin en yüksek dağıdır ve KB-GD yönünde uzanmaktadır. Babadağ'ın zirve noktasının Fethiye merkezine uzaklığı yaklaşık 26 km'dir.

Şekil 2. Google Earth'tan inceleme sahasının görünümü

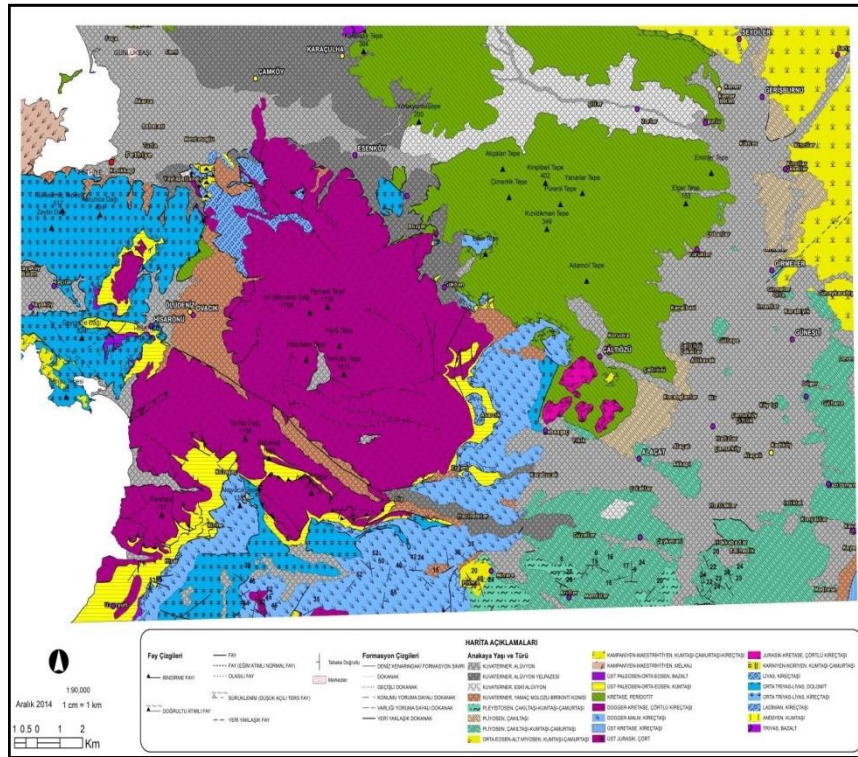
1.1 Babadağ çevresinin doğal ortam özellikleri

Araştırma sahası, Türkiye'nin güneybatısında (Batı Toroslar) yer alan Babadağ çevresini kapsamaktadır. Batı Toroslar'ın jeolojisi, yerli ve yabancı birçok araştırmacının ilgisini çekmiş ve bölgeyle ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. İnceleme alanı ve çevresinde, Batı Toroslar'ın temel jeolojik özelliklerini yansıtan birimler ve yapılar yüzeylenmektedir. Sahada Mesozoyik ve Tersiyer yaşlı değişik

kökene sahip kaya birimlerinin, otokton ve allokton birimler vardır. Allokton konumlu birimlerden Likya napları, kuzeyde bulunan Menderes masifi ile güneyde bulunan Beydağları otoktonu arasında yer alır (Şenel, 1997).

Babadağ Kütlesi, çok farklı litolojiler ve karmaşık bir yapı üzerinde gelişmiş, oldukça engebeli dağlık bir alan ve hemen gerisindeki bir ova ünitesinden müteşekkil bir sahadır. Böyle bir alan üzerindeki yapıyı etkileyen şekillendirici etken ve süreçler ile etkileme oranları ve sürelerinin ortak sonucu olarak birbirlerinden az çok farklı morfolojik bölümler oluşturmuştur. Yine aynı nedenlerden dolayı bu bölümler de kendi içlerinde alt bölümler içerirler (Avşarcan, 1991). İnceleme alanında yer alan jeolojik birimler Alp orojenezinin değişik fazlarından etkilenerek kırılmış, kıvrılmış ve ekaylanarak birbirlerinin üzerine sürüklenmişlerdir.

Babadağ çevresinde çok farklı dönemlere ait formasyonlara rastlanmaktadır. Özellikle sahanın kuzeyinde Karaçulha, Çamköy, Esenköy, Fethiye, Tuzla tarafları ile doğusundaki Girmeler, Güneşli, Kincılar, Yörükler tarafı arasında genç formasyonlar bulunmaktadır. Sahada en yaşlı birimlere kuzeyde Karakalık Tepede (384 m) rastlanır. Bu birimler Triyas yaşlı bazaltlardır. Ayrıca Liyas yaşlı kireçtaşları da Çörtlü kireçtaşları ile kontak halde Babadağ'ın kuzeyinde teşekkül etmiştir. Orta Triyas-Liyas yaşlı Kayaköy Dolomiti formasyonu ise sahanın batısında geniş yer kaplamaktadır. Zeytin Dağı, Karumca Dağı, Geymene Dağı, Kayaköy, Keçiler Mahallesi bu formasyon üzerinde teşekkül etmiştir. Sahada en geniş formasyon birimlerini Dogger-Kretase yaşlı Çörtlü kireçtaşları ile kratesa yaşlı peridotitler oluşturmaktadır. Denizaltı volkanizması sonu teşekkül eden peridotitler Babadağ çevresinin kuzeydoğusu ve doğusunda geniş alanlarda görülmektedir. Oyuk Tepe, Kızıldikmen Tepe (349 m), Yörükurdu Tepe (200 m), Kirişlibeli Tepe (402 m), Elper Tepe (153 m) peridotitlerin yaygın görüldüğü alanlardır. Sahanın kuzeyinde Kretase yaşlı peridotitler ile kuvaterner yaşlı eski alüvyonlar kontaklıdır. Kuvaterner yaşlı eski alüvyonlar peridotitler arasında geniş yayılış göstermektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Babadağ Çevresinin Jeoloji Haritası

Babadağ çevresinin büyük bir bölümü Babadağ formasyonunun etkisi altındadır ve kireçtaşlarının çok çatlaklı ve kırıklı oluşu nedeniyle birim içerisinde farklı boyutlarda çok sayıda karstik şekiller meydana gelmiştir. Babadağ, Mendos Dağı, Gurlar Dağı, Halilbaba Tepesi, Nohutlu Tepe, Yarış Tepe, Pervare Tepe, Kara Tepe, Belceğiz Mahallesi, Gökben, Dokuzgöl, Gökçeovacak ve Dip Mahallesi'nde Babadağ formasyon birimleri olan Çörtlü kireçtaşları yaygın görülmektedir.

Babadağ çevresinin jeomorfolojik oluşumlarını Alp orojenezi ve dislokasyonların sonucunda ortaya çıkan yüksek dağlık alanlar; dağlar arasında güney-kuzey ve batı-doğu yönünde uzanan vadi olukları ile alüvyal ovalar meydana getirmiştir (Foto 1). Horst-graben sistemine benzer morfolojik yapıda, hemen hemen deniz seviyesinde yer alan ovalık alanlar ve vadi tabanları ile çevrelerinde yer alan ve yüksekliği 1500-2000 metreye ulaşan dağlık alanlar arasındaki tezat dikkat çeker (Can, 2010).

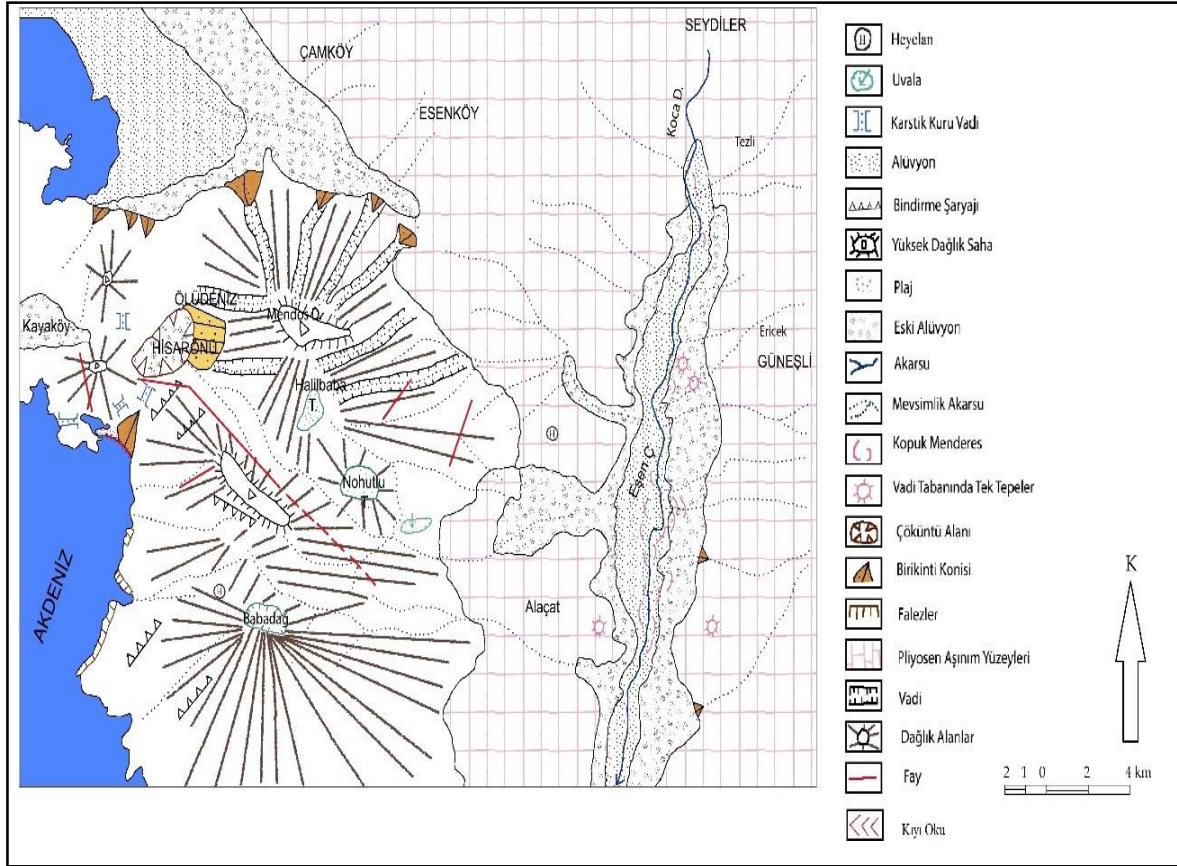
Babadağ çevresinde yer alan dağlık alanlar, Tetis jeosenkline içinde biriken tortulların, Alp orojenezi ile kıvrılarak yükselmesi ile meydana gelmiştir. Oligosen döneminden itibaren karalaşan sahada Miyosen ve Pliyosen'de oluşan dikey yönlü tektonik hareketler sonucu dağlık alanlar tümüyle yükselmiştir. Buna karşı kıyıdaki ovalık alanlar ise çökmüştür. Yüksek olan sahalarda genellikle aşınmaya karşı direnci fazla, ancak aynı zamanda karstlaşma olaylarına sahne olan kalker formasyonlarından meydana gelmiştir. Diğer yandan dağlık kütlelerin topyekün yükseltilmesi ile kalker sahalarda yüzey drenajı yer altı drenajı haline dönüşmüştür (Atalay, 1987).

Şekil 4. Babadağ'dan ölüdeniz lagünü, gemiler adası ve soğuksu mevkii'nin görünümü.

Karaçulha, Çamköy, Esenköy, Fethiye, Tuzla tarafları ile doğusundaki Girmeler, Güneşli, Kınıclar, Yörükler çevresi genellikle akarsuların oluşturduğu birikinti konileri, birikinti yelpazeleri, delta alanlarıdır. Ayrıca sahanın güneyinde Pliyosen yaşlı çakıltaşı, kumtaşı, çamur taşlarından teşekkül eden alanlar da bulunmaktadır. Bu sahalar Eşen Çayı havzası içinde kalmaktadır.

Peridotit-serpantinlerden oluşmuş olan dağlık alanlarda, bu kütleler aşınımına karşı düşük direnç göstermeleri nedeniyle akarsular tarafından önemli ölçüde aşındırılmış ve sonuçta kalkerden meydana gelmiş alanlara göre daha az belirgin bir topoğrafik görünüm ortaya çıkmıştır (Şekil 5).

Şekil 5. Babadağ çevresinin jeomorfoloji haritası.

Babadağ çevresi, kuzeyde peridotit-serpantin, güneyde kalkerlerden teşekkül etmiş dağlık alanlar ile çevrilidir. Babadağ ile Fethiye Körfezi arasında Fethiye Ovası geniş düz alan kaplamaktadır. Babadağ çevresinde kalker kütleleri üzerinde karstlaşmanın etkisiyle çok sayıda dolin, karstik kaynak, polye ve kanyon vadiler meydana gelmiştir.

Babadağ çevresinde dağlık alanlar en geniş sahayı kapsar. Dağlar, Teke yarımadası dağları içinde yer alır ve güneybatı-kuzeydoğu ile güney- kuzey yönünde uzanış gösterirler. Sahanın en yüksek dağı Babadağ (1969 m)'dir (Şekil 6). Mendos Dağı (1758 m) ise Babadağ Kütleleri'nin ikinci yüksek dağdır. Babadağ'ın güneyinde Akovacık Tepe (1383 m), güneydoğusunda Aksivri Tepe (1729 m) yer almaktadır. Mendos Dağı'nın etrafında da çok sayıda tepe bulunmaktadır. Mendos Dağı'nın Halibaba Tepe, Nohutlu Tepe (1614 m), doğusunda ise Pervane Tepe (1738 m) bulunmaktadır.

Fethiye ilçe merkezi güneyinde, batıdaki Kaya Yarımadası ile doğuda yer alan Arıdağı (Mendos) kütlelerinin, Fethiye Ovasına bakan kuzey kesiminde, batı-doğu yönlü belirgin bir fay hattı vardır. Kaya yarımadası kalkerlerden meydana gelmiştir. Yarımada üzerinde Belendağı ve Karadağ önemli yükseltileri teşkil eder. Yarımada batısında dar bir sahada flişler ve Fethiye iç körfezini batıdan kuşatan Oyuktepe Yarımadası (218 m) üzerinde peridotit-serpantin formasyonu mevcuttur.

Kaya yarımadası üzerinde, karstlaşma ve tektonizmanın etkisiyle Kaya ve Hisarönü polyesi meydana gelmiştir. Kaya yarımadası, hemen doğuda yer alan Babadağ ve Arıdağı (Mendos) dağlık kütlelerinden faylı bir arıza zonu ile ayrılmıştır. Kaya Yarımadası'nın batı ve güney kesimleri girintili çıkıntılı bir kıyı yapısına sahiptir. Kıyıları bölümünde ayrıntılı olarak açıklanacak olan söz konusu kıyıları içerisinde, Ölüdeniz önemli bir kıyı oluşumudur.

Fethiye Ovası güneyinde yer alan Babadağ ve Arıdağı (Mendos) dağlık kütlelerinin batı, güney ve doğu yamaçları faylı olup, yamaç eğimi fazladır. Çalışma alanında kıyıdağın itibaren, yükselti ani olarak artar ve Babadağ üzerinde, kıyıdağın 1-2 km içeride 2000 m'ye yaklaşır. Bu durum, sahanın Oligosen'den itibaren yükselmesi ve dislokasyonlara bağlı olarak Fethiye Körfezi ve Eşen Çayı vadi kesiminin çökmesinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Fliş formasyonunun aşınma karşı fazla dirençli olmaması, söz konusu kesimde akarsuların dar ve derin, enine konsept vadiler açmasında etkili olmuştur.

Şekil 6. Soğuksu'dan Babadağ ve Gemiler Adası'nın Görünümü.

1969 m yükseltisi olan Babadağ'da genel olarak Akdeniz iklimi etkili olmaktadır. Ancak yükseltisinin etkisi ile sıcaklık farkları Fethiye'den değişiklik göstermektedir. Babadağ'da iklim özelliklerinin Fethiye'den farklı olmasındaki en önemli etken yükseltidir. Babadağ'da yazlar serin geçerken kışları Babadağ'ın yüksek kesimlerinde kar yağar. Yazın denizden yükselen nemli havanın ve yükseltinin sıcaklık üzerindeki düşürücü etkisinden dolayı Babadağ'da sıcaklık kıyıdağın düşüktür. Yaz mevsiminde kışın Türkiye'yi etkisi altına alan polar hava kütleleri iyice kuzeye çekilmiştir. Bu durumda Türkiye yaz mevsiminde tamamen tropikal hava kütlelerinin tesirinde kalmaktadır. Yaz mevsiminde istisnalar dışında ülkemiz tamamen tek bir hava kütlelerinin etkisi altında kaldığı için Karadeniz kıyıları hariç ülkemizde genellikle kurak şartlar etkili olmaktadır (Atalay, 1997). Bu bağlamda yaz mevsiminde araştırma sahasında yüksek kesimlerde serin, alçak kesimlerde kurak iklim şartları hâkim durumdadır.

Kış mevsiminin de ise Babadağ'ın yüksek kesimlerinde kar yağışları görülmektedir. Genel olarak Akdeniz ikliminin etkisi altında olan Babadağ ve çevresi yükseltinin sıcaklık üzerinde etkisinden dolayı kıyılarından farklı sıcaklık özelliklerine sahiptir. Babadağ ve çevresi yerel faktörlerin etkisi ile soğuk bir dönem geçirmektedir. Büyük çoğunlukla kıyı alanlarına yağış getiren cephe sistemleri Babadağ'ın yüksek kesimlerine kar yağışları bırakır. Cephe sistemlerinin etkili olduğu dönemde nispeten daha ılıman şartlar yaşanırken diğer zamanlarda yüksek basınç etkisiyle soğuk şartlar hâkimdir.

Dağların kıyıya paralel uzanması da sıcaklık farkı üzerinde etkili olan bir faktördür. Dağların uzanışı sonucu denizellik iç kesimlere girememektedir. Bu durum kıyı bölgelerinde denizellik etkisiyle ılıman bir iklimin olmasına; iç ve yüksek kesimlerde ise soğuk ve karasal bir iklimin olmasına neden olmuştur. Babadağ Kütlesi'nde de bu durumlar bariz şekilde görülmektedir. Kıyıların hemen gerisinde yükselen Babadağ Kütlesi denizel etkilerin iç ve yüksek kesimlere kolaylıkla izin vermez. Denizlerin gerçek etkisi sadece kıyılarda görülür. Bu durumun sonucu olarak Babadağ, Dokuzgöl, Dip, Mendos Dağı, Halilli Tepesi, Akbel gibi deniz seviyesinden yüksekte ve iç kesimlerde yer alan yerlerde sıcaklık farkı fazla, denizellik etkili değilken; Faralya, Kabak koyu, Alaçat, Çaykenarı, Uğurlu, Seydikemer, Fethiye, Gerişburnu gibi yerlerde sıcaklık farkı azdır.

Babadağ çevresinin bitki dağılımında ve bitki çeşitliliği üzerinde karstik arazinin varlığı da etkili olmuştur. Kalker üzerinde bitki çok fazla gelişmemiştir. Karstik arazideki fazla olan kireç miktarı, kalkerlerin ağaç gövdelerini sıkması ve su seviyesinin düşük olması bitki dağılışı ve türleri üzerinde diğer etkili faktörlerdir. Ayrıca çalışma sahasının yüksek kesimlerinde yoğun kar yağışı sedir ve ardıç ağaçlarının duruşunu etkilemiş, alçak kesimlerde görülen sedir ve ardıç ağaçlarından farklı olmasına neden olmuştur.

Karstik alanlar bitkiler için önemli habitatlar meydana getirmektedir ve bu kalkerler üzerindeki diaklaz sistemine ve lapyta içlerine yerleşip buralarda tutunan çok sayıdaki bitkiler için bu karstik şekiller yaşam alanı olarak önem taşımaktadır. Kalkerler içerisine yerleşen ardıç, karaçam ve sedir ağaçları sahada çok fazla yer almaktadır. Babadağ'ın yüksek kesimlerinde yükseltisinin fazla olması ve kış sıcaklıklarının düşük olmasına bağlı olarak karasal iklim özelliklerinin yaşanması doğal bitki örtüsünü de etkilemiştir. Babadağ ve çevresinde Sedir (*Cedrus libani*) ormanları ile Ardıç (*Juniperus excelsa*, *Juniperus foetidissima*) ormanları geniş yer kaplamaktadır. Sedir ve Ardıç ağaçlarının yetişme ortamı Babadağ'ın yüksek kesimlerinde uygundur çünkü sedirin esas yayılış alanı Toros Dağları'nın yüksek kısımları, Akdeniz ve İç Anadolu arasındaki geçiş kuşağıdır (Atalay, 2008).

Babadağ çevresinde ağaç sınırı 1900 m. civarında olup çeşitli ağaç zonları bulunmaktadır. Babadağ çevresinde kuzey yamaçlarındaki ağaç zonları güney yamaca göre yaklaşık 200 m. daha alçak rakımlarda yer alır. Ormanlar dağların yüksek kesimleri ile denize doğru uzanan yamaçlarında çok sıktır. Bu ormanlar *Pinus nigra* (Karaçam), *Pinus brutia* (Kızılçam) ve *Cedrus* (Sedir) ormanlarıdır.

Babadağ çevresinde oldukça sık bir vadi ağı olmasına rağmen büyük ölçüde su taşıyan akarsular bulunmamaktadır. Bu akarsuların birkaçı dışındakiler mevsimlik akarsu olup yılın sadece belirli bölümünde su taşımaktadırlar. Babadağ çevresindeki akarsular eğimli yataklara sahiptir. Bu akarsular Akdeniz'e ulaşan uzun boylu akarsulardır. Bir kısmı ise Kaya, Ovacık, Dokuzgöl gibi karstik depresyonlara dökülen kapalı havza akarsuları olarak nitelendirilebilecek akarsulardır.

Hidrografya haritasında görüldüğü gibi, geçirimsiz Marmaris peridotitlerinin yüzeleendiği kuzey bölgelerde dandritik drenaj ağları görülürken, karstik kireçtaşı ve dolomitlerin yüzeleendiği güney kesimlerde ise belirgin bir drenaj ağının görülmediği veya paralel drenaj ağları gözlenmektedir. Ayrıca Babadağ, Mendos Dağı, Halilibaba Tepe, Pervane Tepe gibi çevrelerine göre yüksek kesimlerde olan yerlerde ise radyal drenaj ağı görülmektedir. İnceleme alanındaki dereler genel olarak KD-GB yönlüdür. Bazıları K-G, çok azı KB-GD yönlü olup farklı akış yönlerine sahiptir (Harita 5).

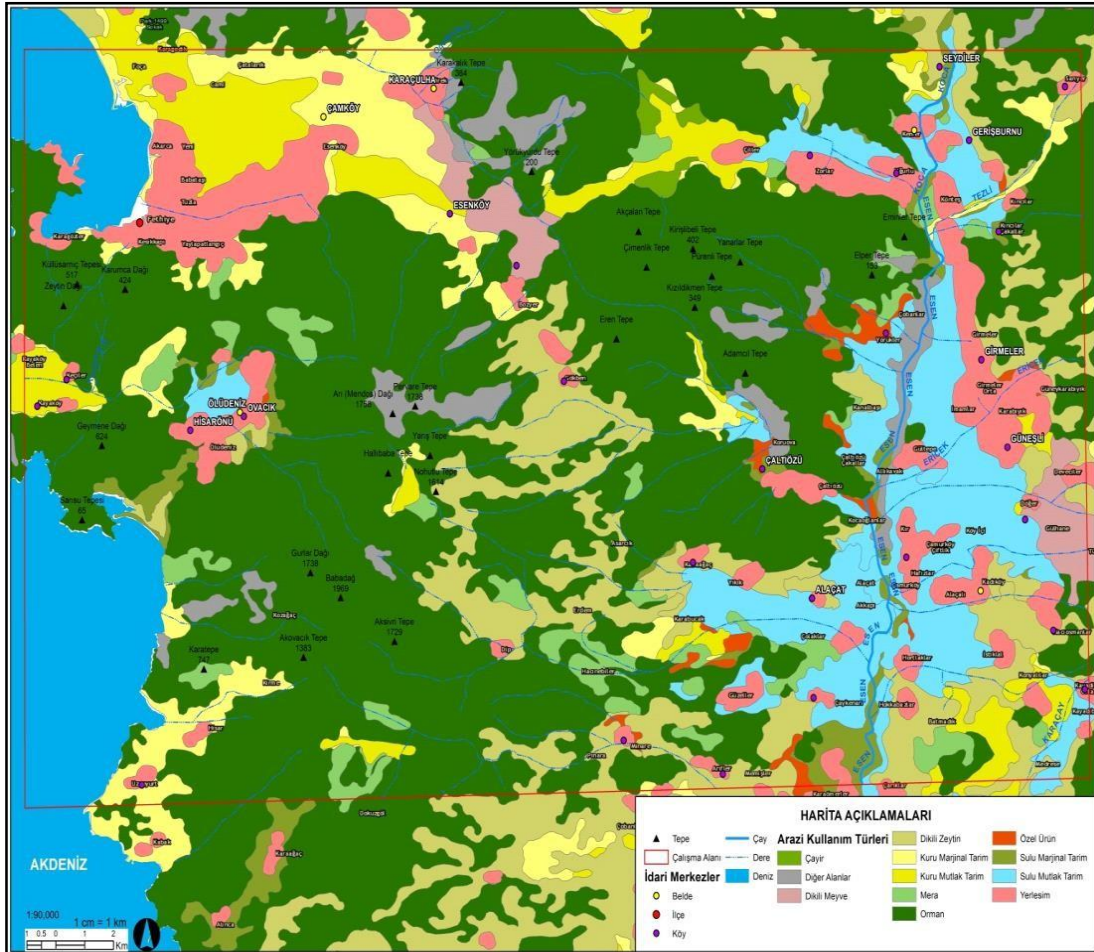
Babadağ ve çevresi akarsu bakımından fakirdir. Bunda en önemli faktör karstik arazinin yaygın olmasıdır. Kireçtaşlarının çatlaklı ve geçirimli olması yer altı su seviyelerinin düşük olmasına neden olmuştur. Özellikle Babadağ, Kurucan, Kuyucak, Dip Mahallesi, Dokuzgöl, Mendos Polyesi, Kayaköy, Keçiler, Kırme, Boğaziçi gibi yüksekte yer alan kesimlerde su sıkıntısı çok fazladır. Bu sıkıntıdan dolayı buralarda çok sayıda sarnıç ve su kuyuları bulunmaktadır. Su kuyularının en önemli kaynakları yer altı suları, kar erimeleri ile yağış sularıdır. Su kuyularındaki ve sarnıçlardaki sular genel olarak hayvanların su ihtiyaçlarını karşılamada ve günlük hayatta su ihtiyacının giderilmesinde yararlanılmaktadır. Buradaki kuyular genellikle insan eli ile kazılmakta olup 5-10 m arasında derinliğe sahiptirler.

Babadağ çevresinde insanlar tarafından açılan su kuyuları en fazla Mendos Polyesi ile Dokuzgöl Polyeleri tabanlarındadır. Mendos Polyesi'nde 12 tane, Dokuzgöl Polyesi'nde ise 8 tane su kuyusu bulunmaktadır. Ayrıca Mendos Polyesi tabanındaki sular düdenler aracılığı ile yer altından Faralya açıklarından denize ulaştığı yöre halkı tarafından söylenmektedir. Kayaköy Polyesi'nde de hidrolojik durum pek farklı değildir. Polye ve çevresinde sürekli akışa sahip bir akarsu ağı yoktur. Buna karşılık çok sayıda periyodik karakterli akarsular vardır. Ancak bu akarsular Dereyol Dere, Tavşancıl Dere, Kovanlık Dere vb bol yağışlı devrelerde akış göstermektedir. Bütün bu akarsular andoreik bir havza tabanında son bulurlar. Polye tabanında sentripetal drenaj hâkimdir (Kurt, 2000).

Babadağ Kütlesi ve çevresindeki toprakların oluşumunda yükselti, eğim, bakı, drenaj ve ana kaya özellikleri etkilidir. Babadağ çevresinde Alüvyal Topraklar, Kolüvyal Topraklar, Kırmızı Akdeniz Toprakları, Kahverengi Orman Toprakları, Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları, Kırmızı Akdeniz Orman Toprakları, Kırmızı Kahverengi Akdeniz Orman Toprakları, Kırmızımsı Kestane Renkli Topraklar bulunmaktadır.

Babadağ'ın yüksek ve sarp bir topoğrafyaya sahip olmasından dolayı karayolları gelişmemiştir. Ölüdeniz, Kayaköy, Faralya, Asarcık, Gökben, Esenköy, Gemiler, Hisarönü çevresinde kara yolu yoğun olarak kullanılır. Burada yolların düzenli olmasında ve gelişmiş olmasında ana faktör nüfusun fazla olması ve turizm varlığıdır. Faralya, Ölüdeniz, Gemiler, Kayaköy, Asarcık, Domuz Ovası etrafında falezli kıyı tipinin varlığı, Sarp ve yüksek topoğrafya kara yollarının yapımını güçleştirdiği gibi yol yapım masraflarının da artmasına neden olmaktadır. Yapılan çok eğimli ve virajlı dar yollar, Babadağ ve yakın çevresindeki yerleşmelere ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Yolların eğimli, dar ve virajlı olması ulaşım masraflarına etki etmektedir. Babadağ çevresinde ulaşım masraflı ve zordur.

Babadağ'ın kuzeyinde yer alan birikinti yelpazeleri üzerinde, düzlük ve dalgalı alanlarda genel olarak meyve tarımı için uygun şartların bulunmasından dolayı meyve ağaçları dikilmiştir. Özellikle zeytin ve narenciye ağaçları hâkimdir. Buralar yerleşim için uygun olduğundan yerleşim birimleri de kurulmuştur. Verimli alüvyon topraklarla kaplı olan ova tabanı ekonomik değeri yüksek olan örtü altı sebzeçiliği için kullanılmaktadır. Ancak ova tabanındaki bilinçsiz ve plansız yapılaşma sonucu bu alanlar hızla elden çıkmaktadır. Alüvyon ovaların kıyı kesimlerindeki kumsal alanlarında ise kıyı turizmi yapılmaktadır. Kayaköy ve diğer küçük karstik ova tabanlarında kuru tarım yapılmaktadır. Diğer yüksek ve engebeli yerler ormanlarla kaplıdır (Şekil 8).

Şekil 8. Babadağ çevresinin arazi kullanım türleri haritası

Fethiye Ovası, Alaçatı, Çaykenarı, Eşen, Çamurköy üzerinde sürdürülen drenaj çalışmaları daha önceden tarım amacıyla kullanılmayan sahaları tarımsal kullanıma kazandırmıştır. Bu tür sahalar, söz konusu çalışmalar sonucunda seracılığın ve tarımının yoğunlaştığı verimli I. ve II. sınıf tarım alanları halinde dönüştürülmüştür. II. Sınıf tarım alanlarına 7232 ha alan ile en fazla Fethiye ilçesi rastlanılır (Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1998).

Babadağ'ın kuzeyinde, kuzeybatısında ve doğusunda, kuzeydoğusunda ve güneybatısında Çamköy, Eldirek, Esenköy, Karaçulha üzerinde birikinti koni ve yelpazeleri üzerinde teraslama ve setler yapılmak suretiyle zeytin ve bağ türlerinin başı çektiği dikili tarım; buğday, tütün, susam ve çeşitli sebze türlerine dayalı ekili tarım yapılır. Buralarda teraslama yapılmasındaki ana faktör eğimli arazinin çok olması ve toprak kayıplarını önleyip toprağın veriminin önüne geçilmek istenmesidir. Ayrıca Karaçulha, Esenköy, Eldirek, Patlangıç, Doğallı çevrelerinde çok sayıda sera bulunmaktadır. Seralarda başta domates olmak üzere salatalık, kabak gibi ürünler yetişmektedir. Fethiye, Türkiye'de önemli domates ihracatçısıdır. Özellikle Karaçulha, Esenköy, Eldirek, Doğallı, Çamurköy, Çamköy, Korubükü, Demirler çevrelerinde insanların temel geçim kaynağı seracılıktır. Seracılığın çalışma alanında çok geniş yerlerde görülmesinin ana nedeni Akdeniz ikliminin var olmasıdır. Kışların ılık ve yağışlı geçmesi seracılığın Fethiye ve çevresinde gelişmesindeki ana etkidir. Ayrıca Fethiye ve çevresinde güneşlenme süresinin de fazla olması seracılığın gelişmesinde etkilidir.

Seralar genellikle ova tabanlarında dağılış göstermektedir. Ova tabanlarında arazisinin düz olması, su kaynaklarından daha rahat kullanılması, yer altı su seviyesinin ova tabanlarında daha yüksek olması seracılığın ova tabanlarında geniş yer kaplamasındaki başlıca etkenlerdir. Ayrıca çalışma alanındaki seraların dağılımı I. ve II. Sınıf araziler ile paralellik gösterir. Eşen Çayı'nın ve kollarının bol alüvyon taşıdığı ovalarda seralar çok fazladır. Geniş alüvyon yelpazeleri üzerinde kurulan Esenköy, Çamköy, Karaçulha, Çalica, Eldirek çevreleri çalışma alanındaki seracılığın en fazla bulunduğu yerlerdir. Karaçulha'da sebze, meyve hali bulunmaktadır. Karadere, Kumluova ova tabanlarında da çok sayıda sera bulunmaktadır.

Kolüvyal toprakların yer aldığı, sulama imkânlarının sınırlı olduğu Kayaköy kısmen Ovacık, Hisarönü, Akbel, Dokuzgöl, Dip ve Keçiler köyleri gibi yerleşim birimlerinde tütün, buğday ve arpa gibi ekime dayalı kuru tarım yapılır. Ancak kolüvyal toprakların çok fazla görüldüğü Zorlar, Seydikemer, Çırpı, Gerişburnu, Çamurköy, Çaykenarı, Alaçat, Yörükler, Girmeler ve Kadıköy, Korubükü, Demirler, Eşen'de zeytincilik, üzüm, tütün, narenciye ve meyvecilik gibi su isteği olan sulu tarım yapılır. Özellikle Mendos ovası ile Dokuzgöl çevresinde kuyulardan su çıkartılarak hayvanların su ihtiyaçları giderilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca bu kuyu suları tarımsal sulamada da kullanılmaktadır.

Babadağ'ın büyük bir çoğunluğu dağlık, sarp ve karstik yapılı arazi olduğu için sulu tarım yapılamamaktadır. Akbel, Babadağı, Mendos Dağı, Arı Polyesi, Kayaköy Polyesi, Ovacık, Hisarönü, Dip Mahallesi, Kurucan ve Kuyucak'ta kuru tarım yapılmaktadır. Buralarda kuru tarımın yaygın olmasının en önemli nedeni karstik arazinin varlığıdır. Karstik arazinin yaygın olmasından dolayı yer altı suları geçirimli kayalar sayesinde yer altlarına sızmakta bunun sonucunda da yer altı su seviyesi düşmektedir. Özellikle Babadağ ve Mendos Dağı üzerlerinde çok sayıda sarnıç ve su kuyuları bulunmaktadır (Şekil 9). Bu durum da jeomorfolojik unsurların su kaynakları üzerindeki etkisini göstermektedir. Mendos Dağı üzerinde bulunan Mendos (Arı) polyesinde 12 tane su kuyusu bulunmaktadır. Dokuzgöl mevkiinde 8 tane, Halillli Tepesi'nde 2 tane su kuyusu bulunmaktadır. Dip Mahallesi, Minare, Gökben, Kayaköy, Arifler'de de çok sayıda su kuyusu ve sarnıç bulunmaktadır. Buralarda yaşayan insanlar su ihtiyaçlarını bu su kuyularından sağlamaktadır.

Şekil 9. Kayaköy'deki çok sayıda sarnıçtan bir örnek

Babadağ'ın kuzeydoğusunda ve doğusunda sulu tarım yaygın yapılmaktadır. Bu durumdaki en önemli etken ise Akçay, Kocaçay, Eşen Çayı ve Boynuzdere'nin varlığıdır. Kınıclar, Zorlar, Seydikemer, Çırpı, Gerişburnu, Çamurköy, Çaykenarı, Alaçat, Yörükler, Girmeler ve Kadıköy, Korubükü, Demirler, Eşen sulu tarımın yapıldığı önemli yerlerdir. Eşen Çayı'nın taşıdığı bol alüvyonlar bu yerlerin verimli arazi olmasını sağlamıştır. Bu verimli topraklar üzerinde pamuk, narenciye, karpuz, kavun, anason, biber vs tarımı yaygın şekilde yapılmaktadır. Özellikle Kadıköy, Çamurköy, Korubükü çevresinde pamuk tarımı yaygındır. Eşen, Demirler Köyü çevresinde kavun tarlaları geniş yer kaplar. Bu yerlerde sulu tarımın gelişmesindeki diğer etken ise reliefin düz olmasıdır.

Yoğun bir orman örtüsüyle kaplı olan Elmacık Dağı'nın üzerin geniş olup buralarda yaylalar vardır. Bun yaylalar içinde en sulak olanı içinde 9 ay sulanan ve genişçe bir göle sahip olan Dokuz Göl Yaylası'dır. Babadağ ile Elmacık Dağı arasında Elma Bucağı,

Kurucaova, Kuyucak Yaylası ve Akçaovacak gibi yüksek düzlükler bulunur. Su kaynaklarının bulunduğu bu düzlüklerde kuru tarımın yanında bağ – bahçe tarımı da yapılır.

Babadağ çevresinde yerleşmelerin dağılışına bakıldığında zaman reliefin yerleşmeler üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Hisarönü, Kayaköy, Esenköy, Karaçulha, Bademli, Taşyaka, Eşen, Korubükü gibi yer şekillerinin sade olduğu yerlerde toplu yerleşmeler vardır. Buralarda tarım alanları geniş, su kaynakları da fazladır. Bu durum da nüfusun bu alanlarda toplanmasını sağlamıştır. Ancak Kuyucak, Kurucan, Dokuzgöl, Dip, Boğaziçi, Halilli Mahalleri'nde ve Mendos Dağı çevresinde son derece sarp ve yüksek araziler tarım imkânlarının kısıtlı olmasına neden olmuşlardır ayrıca bu durum dağınık yerleşmelerin de varlığına neden olmuştur. Babadağ çevresinde toplu yerleşmelerin özellikle ova, polye ve diğer küçük karstik depresyonların tabanlarında yoğunlaştığı görülür. Düzlük alanların dışında ise yerleşmelerin azaldığı ve seyrek dokulu, dağınık ve geçici yerleşmelerin ortaya çıktığı görülür. Bu durumun ortaya çıkması inceleme alanı çevresindeki relief özelliklerin çok farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Dağlık kesimlerdeki sarp çok eğimli alanlar ile çıplak kayalıklar yerleşmeleri sınırlandıran ve kısıtlayan bir diğer faktördür. Nitekim bu alanlar üzerinde bugün ancak keçi ağılları dışında yerleşme görmek pek mümkün değildir. Babadağ çevresinde Yörükler kıl çadırlarını kurarak geçici yerleşim yapmaktadırlar. Nohut tepesi, Akbel mevki, Dokuzgöl çevresinde ve Babadağ zirve yolu üzerinde çok sayıda ağıl ve oba yerleşmeleri görülmektedir. Ulaşım koşullarının kısıtlı olması, kışın iklim koşullarının sert olması Babadağ çevresinde özellikle Dokuzgöl, Kurucan, Kuyucak, Boğaziçi, Dip Mahalleri'nde kalıcı yerleşmelerin çok az olmasına neden olmuştur.

Yükselti, kır insanının temel faaliyetlerinde doğrudan etkili olan iklim, toprak ve bitki örtüsü gibi faktörlere tesirle onların kısa mesafelerde değişmesine neden olur. Ayrıca yükselti nüfusun dağılışında da belirleyici bir etkiye sahiptir. Babadağ çevresinde daimi yerleşmelerin ve nüfusun tamamı 0-1000 m arasındaki yükseltilerde yer alır. Bu yükselti aralığında iklimin elverişli olması sayesinde bölgedeki en yoğun nüfuslu yerleşim alanıdır. Ova tabanından (Kayaköy, Hisarönü, Faralya, Fethiye, Esenköy, Karaçulha, Eşen, Zorlar, Karamersin, Eldirek) etraftaki yüksek alanlara doğru çıkıldıkça iklim koşullarının değişmesi yerleşme ve tarımsal faaliyetlere uygun arazilerin azalması nedeni ile yerleşme sayısı ve nüfus miktarı düşmektedir.

Yöredeki dağların uzanışı hâkim rüzgâr yönlerini de etkiler. Basınç merkezlerinin hareketine ve morfolojik yapıya göre kış mevsiminde batı ve güneybatı yönleri genellikle hâkim rüzgâr yönüdür. Diğer yandan Babadağ çevresi ve Fethiye ovası kuzey sınırını teşkil eden yüksek dağlar, kıyı kesimini kuzeyden gelen soğuk veya serin hava akımlarından korur. Bunun yanında hava kütleleri yüksek dağları aşmış, kıyı kesimine doğru alçalırken adyabatik olarak ısınır ve sonuçta kıyıdaki ovalık alanlar kışın ılık, yazın ise sıcak hava şartlarının egemenliğine girer. Açıklanan bu koşullar, kış mevsiminde, kıyı kesimindeki seracılık ve narenciye tarımı başta olmak üzere, tarım etkinliklerini olumlu etkiler.

Ölüdeniz çevresinde ilkbahar sonu ve yaz aylarında özellikle gündüz öğleden sonra Akdeniz üzerinde oluşan yüksek basınçın etkisiyle (bu esnada Babadağ alçak basınç alanı) meydana deniz meltemi kıyıda bir duvar gibi yükselen Babadağ'ına doğru eser, Babadağ'ına doğru gelen hava kütleleri 1969 m yükselti ve yamaç eğimi % 30'dan fazla olan Babadağ'ının güney yamaçlarına çarparak yükselir. Bu yükselen hava, yamaç paraşütçülüğü için Babadağ'ının dünyanın en elverişli alanlarından birisi olmasını sağlar.

Yüzey şekillerinin tarım için elverişli olduğu Karaçulha, Patlangıç, Taşyaka, Esenköy, Eldirek, Çamköy, Gökben, Domuz ovası, Eşen, Alaçat, Korubükü, Demirler, Çalica ve Kaya Ovası üzerinde her türlü entansif tarım teknikleri uygulanarak tarım yapılır. Yılda iki, üç ürün alınabilen söz konusu alanlarda narenciye, turfanda sebze, pamuk, susam, kavun, karpuz, tütün başta olmak üzere her türlü bitkisel üretim ve bahçe tarımı yapılabilir. İklim koşullarının da elverişli olduğu bu sahalarda zengin tarım potansiyeli mevcuttur. Özellikle örtü altı sebzeçiliğinin yaygınlaşması söz konusu ovada daha fazla tarımsal üretime ve gelir artışına neden olmuştur. Bunun sonucunda da dağlık sahalardan çok sayıda insanı buralara çekmiş ve yoğun nüfus birikimine neden olmuştur.

Morfolojik yapıya göre şekillenmiş kıyı yapısı yöredeki turizm faaliyetlerini de etkiler. Dağların kıyıya paralel uzanması sonucu oluşan koy ve körfezler ile girintili-çıkıntılı kıyı yapısı, dalga etkilerine kapalı doğal limanlar yat turizmi açısından uygun ortamların meydana gelmesini sağlamıştır. Adalar, alçak kıyılardaki geniş ve uzun kumsallar, deniz ve güneşten yararlanma açısından sağladıkları imkânları ile kıyı turizminin gelişmesine olanak sağlamıştır. Kumluova, Karadere, Patara, Kıdrak ve Ölüdeniz kıyı turizminin geliştiği başlıca yerlerdir (Şekil 10).

İklim koşullarının tarımsal üretimi sınırlanması ve insanlara tarımın yeterli gelmemesi yüksek kesimlerdeki yerleşmelerde hayvancılık uğraşısını önemli bir ekonomik etkinlik haline getirmiştir (Şekil 11). İklim koşulları, yöredeki yaylacılık etkinliklerinin de en önemli nedenidir. Yaz mevsiminde yüksek sıcaklıklar nedeniyle otlaklar kurur ve alçak kesimlerde hayvancılık faaliyetleri de otlatma sorunu nedeniyle giderek zorlaşır. Yaz mevsiminde alçak alanlardaki bu koşullara karşın, yüksek kesimlerde sıcaklığın azaldığı ve nemlilik koşullarının daha elverişli olduğu ortam şartları egemen olur. Bu ise doğal ve kültür bitkilerinin yetişmesine uygun koşulların meydana gelmesini sağlar. Bunun sonucunda alçak alanlardaki yerleşim birimlerinden çok sayıda insan yüksek kesimlerdeki yaylalara göç eder. İnsanların yaylalara çıkış amaçları alçak kesimlerdeki yüksek sıcaklıkların etkisinden kurtulmak, dinlenmek, tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktır. Yaylalarda geçirilen yaz mevsiminde, uygun alanlarda tarım ve hayvancılık yapılır. Yaylaların soğumaya başladığı Eylül-Ekim aylarından itibaren ise yaylaya çıkan gruplar alçak kesimlerdeki yerleşim yerlerine dönerler.

Şekil 11. Mendos Dağı'nda Ağıl İçinde Kıl Keçilerin Görünümü

Yaylacılık faaliyetlerinin ortaya çıkmasında Akdeniz iklim faktöründen kaynaklanan ve yıl içerisinde yükseltiye bağlı olarak değişen iki ekonomik çevrenin varlığı etkili olmuştur. Asıl çevreyi oluşturan alt zon iskan yerleşmelerine ve tarıma, yaz aylarında uygun iklim koşullarının etkisiyle gür otlakların geliştiği üst zon ise hayvancılığa ayrılmıştır. Bu durum iklim olaylarının beşeri çevre üzerindeki etkisini göstermektedir (Güner, Ertürk, 2005).

Babadağ çevresinin yüksek kesimlerinde yaylacılık faaliyeti gelişmiştir. Yörükler Mendos dağı ve Babadağ'da hayvancılık ve bostan tarımı ile uğraşmaktadır. Akbel, Kurucan, Kuyucak, Dokuzgöl, Boğaziçi, Kirme, Mendos Ovası, Dip ve Halilli yörükler tarafından yazın obaların kurulduğu yerlerdir. Bu alanlarda havanın serin olması, hayvanlara otlatma alanlarının olması Yörüklerin her yaz buralara gelmesindeki en önemli etkidir. Orman kuşağındaki yayla yerleşmelerinin konutları kalıcı konutlardan ve çadırlardan oluşurken, alpin çayırlar katında yer alan yaylaların konutlarının tamamen çadırlardan oluştuğu görülmektedir. Yükselti faktörünün etkisine bağlı olarak ortalama 2000 m'nin altında bulunan yaylalarda tarım ve hayvancılık, daha yüksekte bulunan yaylalarda ise sadece hayvancılık yapılmaktadır (Güner, Ertürk, 2005).

Babadağ çevresinde tarım ve turizm önemli ekonomik sektördür. İklim unsurları, yöredeki turizm faaliyetlerini etkilemekte ve şekillendirmektedir. Doğal çevre değerleri ve insan yapısı çekicilikler açısından yörede son derece zengin turizm ortamları mevcuttur. Babadağ çevresinin sahip olduğu tüm koy, ada ve plajlarda denize bağlı turizm hareketleri önem kazanmıştır. Yöre genelinde antik çağdan ve daha sonraki zamandan kalma çok sayıda tarihi eserler vardır. Yörenin bulunduğu konumdan dolayı tarihsel süreç içinde birçok uygarlıklara ev sahibi olmuş ve günümüzde bu uygarlıkların izlerini yörenin değişik yerlerinde görmek mümkündür.

Babadağ çevresi, hidrografik şebeke açısından zengin değildir. Bu durumun ortaya çıkmasında; iklim, litolojik ve morfolojik özellikler büyük ölçüde etkili olmuştur. İnceleme alanının güney ve güneybatısında çok geniş karstik araziler mevcuttur. Bu karstik arazilerin bulunduğu Kayaköy Ovası ve Ovacık dışında sürekli yerleşim birimi yer almamaktadır. Bu durumun temel nedeni karstik alanının su kaynakları yönünden fakir oluşudur.

İnceleme alanında yerleşmelerin kuruluş yerleri ile kaynaklar arasında sıkı bir ilişki vardır. Yerleşmeler genel olarak su kaynaklarına yakın olan havza ve ova su tabanlarında toplanmıştır. Alaçat, Çalica, Eldirek, Kumluova, Zorlar, Çırpı, Karadere, yerleşim alanları su kaynaklarının bulunduğu düzlük alanlara kurulmuşlardır. İnceleme alanında dikkat çeken bir diğer özellik ise birikinti koni ve yelpazelerinin kök kısımlarında yerleşmelerin yoğunluk kazanmış olmasıdır. Gerek taban suyu gerekse yüzey sularının zengin olması, yerleşmelerin bu alanlarda toplanmasına neden olmuştur. Eldirek, Karaçulha, Bozyer, Esenköy, Karamersin, Gökben yerleşmeleri böyle kurulmuştur.

İnceleme alanındaki kireç taşı, peridotit-serpantin, Eosen-Oligosen fliş, Pliyosen karasal formasyonları ve Kuvaterner alüvyonları üzerinde, Akdeniz iklim koşulları altında farklı özellikte topraklar meydana gelmiştir. Diğer yandan ana jeolojik ve jeomorfolojik

birimler ile ana toprak gruplarının görüldüğü sahalarda uygunluk vardır. Kolüvyal depolar ile yamaç eteklerinde kolüvyal; alüvyal düzlüklerde alüvyal topraklar yer alır. Babadağ, Mendos Dağı eteklerinde kolüvyal topraklar geniş alan kaplar.

Şekil 12. Kadıköy Ovası'nda zeytin, turuncğiller ve tahıl tarım alanlarından bir görünüm

Alüvyal topraklar üzerindeki tarımsal etkinlikleri toprak ve iklim koşullarından daha çok, tarımsal verimlilik ve ürün çeşidi şekillendirir (Şekil 12). Çoğunlukla açık alanda veya seralarda sebze üretimi yapılmaktadır. Ayrıca kavun, karpuz ekimi ve narenciye tarımı da yapılır. Diğer yandan Fethiye Ovası'nda tarımsal üretimde, en fazla ürün alınabilecek ve gelir getirecek ürünler tercih edilmektedir.

Kalkerlerin yaygın olduğu sahalarda, toprak oluşumu yüzeyde değil kayanın çatlak ve tabaka yüzeylerinde görülür. Bu nedenle bu tür sahalarda tarımsal amaçlı kullanıma uygun değildir. Ancak bu alanlar üzerinde yer alan karstik depresyonlar üzerinde oluşmuş Kırmızı Akdeniz toprakları tarımsal açıdan elverişlidir. Özellikle tahıl tarımı için kullanılan bu alanlar tütün ekimi içinde elverişli şartlar arz ederler. Mendos ovası, Kirme, Dokuzgöl, Boğaziçi çevresinde buğday tarım alanları geniş yer kaplar. Kadıköy, Kayadibi, Zorlar çevresinde tütün tarımı az da olsa yapılmaktadır.

Fethiye Ovası ve yakın çevresinde yer alan birikinti koni ve yelpazeleri kolüvyal malzemelerden meydana gelmiştir. Bu alanlar tarım ve yerleşme alanı olarak tercih edilmektedir. Ayrıca bu alanlarda zeytin, narenciye ve meyve bahçeleri kurulması için oldukça uygundur. Ancak bu alanlarda ekonomik değerinden dolayı daha çok örtü altı sebzeçiliği yapılmaktadır. Fethiye Ovası'nın kuzey ve doğu kesimlerinde yer alan Eldirek, Karaçulha, Çamköy, Esenköy, yerleşim birimlerinde bu durum çok net görülmektedir.

Alüvyonlarla kaplı olan alçak kesimlerde oldukça verimli olan sahalarda tarım ve yerleşme amacıyla kullanılmaktadır. Ancak bilinçsiz yapılaşma sonucu günümüzde söz konusu alanlardaki tarım arazileri gittikçe daralmaktadır. Verimli toprakların tarım alanları yerine her geçen gün yerleşmeye daha çok açılması toprak kullanımını olumsuz etkilemektedir. Babadağ çevresinde Esenköy, Karamersin, Zorlar, Seydikemer, Kadıköy, Kayadibi, Alaçat, Kabağaç, Kayaköy, Hisarönü çevresinde alüvyal topraklar geniştir. Babadağ'ın yüksek kesimlerinde düz alan çok az yer kaplar.

4 Sonuç

Babadağ ve çevresinde yaylacılığın çok eski geçmişi vardır. Buralarda yaşayan insanlar yüzyıllar boyu yaz mevsimi başlarında yaylalara çıkmışlar, kış mevsimi başlarında ise sahil kesimlere geri dönmüşlerdir. Her yıl tekrarlanan bu olay sahada çok güçlü bir göçebelik ve yaylacılık kültürünü oluşturmuş ve bu kültür günümüze kadar gelmiştir.

Babadağ, dünyanın en önemli yamaç paraşüt pistlerinden birisi olup ünü dünyaca bilinmektedir. 1700 m'deki uçuş noktasından paraşüt ile havalanan turistler 30-40 dk'lık uçuşun ardından Belcekız Plajı'nda uçuşlarını tamamlarlar. Denizden gelen hava akımları ve rüzgâr yönü Babadağ'ın önemli yamaç paraşüt alanı olmasını sağlamıştır.

1970 -1980 yıllarının başlarından itibaren yöre insanının ekonomik ve sosyal yapısındaki iyileşmeye bağlı olarak hem yaylacılık faaliyetine katılanların sayısı azalmış hem de tarım ve hayvancılığa dayalı geleneksel yaylacılık yapısında önemli değişimler yaşanmıştır. Günümüzde yaylacılık daha çok gezme, dinlenme amaçlı yapılmaktadır. Özellikle yazın bunaltıcı sıcaklığından kurtulma isteği, geçmişte olduğu gibi günümüzde de yaylacılık faaliyetinin en önemli nedenidir. Günümüzde Akbel, Dokuzgöl, Boğaziçi gibi ulaşım bakımından elverişli konumda olan yaylalar giderek rekreatif amaçlı yaylalar haline gelmektedir.

Babadağ kütlesinde yer alan yaylalar genellikle 1000 – 2000 m yükselti basamağında yani orman kuşağında bulunduğundan özellikle küçükbaş hayvanların önemli bir bölümü ormanlarda barınmaktadır. Bu barınma çoğu zaman gelişigüzel olmakta bu durumda meralara ve ormanlara zarar vermektedir. Bu nedenle yaylaların ve bu yaylalarda yer alan meraların çok amaçlı ve fonksiyonel olarak gelişmiş amanejman tekniklerine göre planması ve planlandığı amaca göre işletilmesi gerekmektedir.

Araştırma sahasındaki yayla yollarının çoğu patika yollardan oluşmaktadır. Yayla yollarının ıslah edilerek motorlu vasıtaların rahat gidip gelebileceği hale getirilmelidir. Kabak, Faralya, Yedi Burunlar gibi koyların ulaşım yolları düzenlenmelidir. Bu alanlara ancak motosiklet gibi küçük ulaşım araçları ile ulaşılmaktadır.

Otlak hayvancılığı yapılan yaylalarda çağdaş yöntemler ile ağıl, ahır ve sulama tesisleri yapılmalıdır. Yaylalarda süt toplama merkezleri kurulmalıdır.

Babadağ çevresinde çok sayıda arı kovanları bulunmaktadır. İlçe Tarım Müdürlüğü'nün belirlediği yerler dışında çok sayıda kaçak arı kovana alanları bulunmaktadır. Bu alanların denetimi daha sık yapılmalı ve yöre halkı bu konularda daha çok bilinçlendirilmelidir. Ayrıca arıcıların barınabileceği meskenler çağdaş hale getirilmelidir.

Babadağ çevresinde yaylacılık faaliyetlerinin yaygın olması nedeniyle yayla turizmi açısından çok elverişli olanaklar bulunmaktadır. Buradaki yaylaların kıyı turizminin geliştiği alanlara yakın olması, yörede yayla turizminin geliştirilmesi açısından uygun koşullar yaratmaktadır. Bu amaçla yaylalarda dağ ve yayla turizmine yönelik yatırımlar yapılmalı ve bu yatırımı yapacak özel sektörler desteklenmelidir.

Orman yangınlarına karşı çok hassas bir yer olan Babadağ ve çevresinde daha çok yangın gözetleme kuleleri ve yangın su havuzları yapılmalıdır. Yerli ve yabancı turistlerin yangın konusunda çok hassas davranmaları gerektiği anlatılmalıdır. Bunun için de çok sayıda uyarı levhaları asılmalıdır.

Babadağ ve çevresinde çok sayıda karstik şekiller bulunmaktadır. Ne yazık ki bu doğal oluşumlar beşeri unsurlar tarafından zarar görmektedir. Polye tabanlarındaki düdenler tıkanması sonucunda özellikler Mendos, Ovacık, Kayaköy, Hisarönü ova tabanlarında kışın taşkınlar olmaktadır. Mağaralardaki karstik oluşumlara zarar verilmektedir. Babadağ çevresindeki karstik alanlar, sınırlar ve potansiyelleri hakkında veri tabanı oluşturulmalı, ilgili disiplinler arası işbirliği sağlanmalı, karstlaşma süreçlerini kesintiye uğratabilecek taş işletmeciliği, bitki örtüsünün tahribatı, doğal kaynaklar dışında su çıkarımından kaçınılmalı, makro ve özel ölçekli koruma planları yapılmalı, su ve toprak kirliliği önlenmelidir.

5 Kaynaklar

- Atalay, İ. (1987). *Türkiye jeomorfolojisine giriş* (2. Baskı). İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fak. Yay. No: 9.
- Atalay, İ. (1997). *Türkiye coğrafyası* (5. Baskı), Ege Üniversitesi Basımevi,
- Atalay, İ. (2008b). *Ekosistem ekolojisi ve coğrafyası Cilt:2*. İzmir: Meta Basım Yayıncılık.
- Avşarcan, B. (1991). *Fethiye körfezi ve çevresinin jeomorfolojisi*. (Basılmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Deniz. Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü.
- Can, R. (2010). *Fethiye ovası ve yakın çevresinde doğal ortam-insan ilişkileri*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güner, İ. ve Ertürk, M., (2005). Fethiye'de yaylalar ve yaylacılık. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(10), 141, 178
- Kurt, H. (2000). *Batı Toros polyeleri*. (Basılmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (1988). *Muğla ili arazi varlığı*. Ankara: Başbakanlık, Köy Hizmetleri Gen. Müd. Yay.
- Öner, E. (1997). Eşen ovasının alüvyal jeomorfolojisi ve Likya antik kentleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 9, 131-158.
- Selçuk Biricik, A, Bozyiğit, R, ve Kurt, H, (1998). Kayaköy polyesi ve yakın çevresinin jeomorfolojisi (Fethiye-Muğla), *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2, 150-173.
- Selçuk Biricik, A, ve Bozyiğit, R, (1996). Girdev polyesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 1, 323-334.
- Şenel, M. (1997). *Türkiye Jeoloji Haritaları Fethiye-L8 Paftası*. Ankara: MTA Jeoloji Etütleri Dairesi.

Extended Abstract

Babadağ is located in the Fethiye and Seydikemer districts of Muğla province in southwestern Anatolia. It is insoutheast of Fethiye districts and southwest of Seydikemer district. It is the highest mountain of Fethiye with an altisude of 1969 meters. It is one ofthe most convenient places in the world for paragliding. Babadağ in North of Karaçulha and Karaçulha east of Alaçat, Girmeler and Güneşli South of the Mediterranean, West of the Ölüdeniz and Kayaköy, is located.

In North of Babadağ, there are Mendos Mountain, Nohutlu hill, Halilbaba hill, Yarıştepe hill and Pervane hill. Babadağ is located in the southeast of Aksivri hill, in the south of Akovacık hill, in the West of Geymene Mountain, Kurumca Mountain, Zeytin Mountain, Küllü sarnıç hill and in the Kayaköy. Babadağ is the highest mountain of the Fethiye. It lies in northwest – southeast direction. The Babadağ mass is a site of very different lithologies and complex structure, consisting of a rather uneven mountain area and a plain unit just behind it. Morphological sections formed as a result of shaping agents and processes affecting the structure on such an area and as a result of their effects rates and duration. In the vicinity of Babadağ, elevation, view, slope and drainage characteristics have resulted in different natural environments. The landforms around Babadağ are the main factors determining the structure of transportation, settlement, population, agriculture and all other social and economic activities. The high altitude reaching almost 2000 meters from the Fethiye plain is the most important feature that limits transportation. This feature is so evident that the bird's flight from the Fethiye is only 2-3 kilometers away and access to the Babadağ is only possible by a 26 kilometer road.

Because of high and steep topography, land transportation has not developed at Babadağ. Ölüdeniz, Faralya, Asarcık, Gökben, Esenköy, Gemiler and around the Hisarönü highway transportation is used extensively. The main factor in the regular and improved

roads is the high population and the tourism effect. Faralya, Ölüdeniz, Gemiler, Kayaköy, Asarcık the presence of cliff type coastal cliff around the plains, steep and high topography makes the construction costs increase. Very narrow slopes and bends narrow roads Babadağ and close to the surrounding areas makes it difficult to reach. The sloping, narrow and bends of the roads affect the transportation costs. Transportation around the Babadağ is expensive and difficult. Transportation around the Babadağ is expensive and difficult. Due to current elevation and inclination the people in the region buy vehicles suitable for land structure (old-style motorcycles in villages, old-type high-powered vehicles). People with a good economic situation prefer to buy new types of off – road vehicles.

The stabilized road between Babadağ and Dokuzgöl is not used today. There are ancient settlements used in high sections. People no longer live here.

Although people do not use these high places today, they have begun to settle down to the plains where there are depressions like pollen bases near them. More cereals are cultivated in these plains. Examples such as the ancient city of Sidyma, Gemiler neighborhood show this. In ancient times, people preferred to use slopes (especially the southern slopes) to benefit from the sunshine and the dangers that could come from the sea. That period people used the plains for agricultural purposes. Nowadays, this situation is completely reversed. Slopes were abandoned and settled on fertile lands. Nowadays Fethiye, Kayaköy and the Hisarönü plains are the places where people do their homes instead of agricultural areas.

This study covers Babadağ massif which is in the borders of Muğla province, Fethiye and Seydikemer county, and the area around it. Babadağ massif which is the study area is one of the important tourism centers. It is an important tourism sector along with its untouched natural beauties, ecological structure, historical and cultural richness, climate conditions and also it is an important area for the country with its economic resources like underground treasure, fishery and agriculture.

Babadağ massif hosts important touristic areas of our country. Especially Ölüdeniz is one of the most beautiful bays on earth and receives thousands of domestic and foreign visitors every year. Ölüdeniz beach is one of the most beautiful beaches of Turkey. Babadağ is also one of the most important paragliding centers in the world and known worldwide.

Generally Mediterranean climate is effective over Babadağ which has 1969 m of altitude. Because of the effect of the altitude temperature differs from Fethiye.